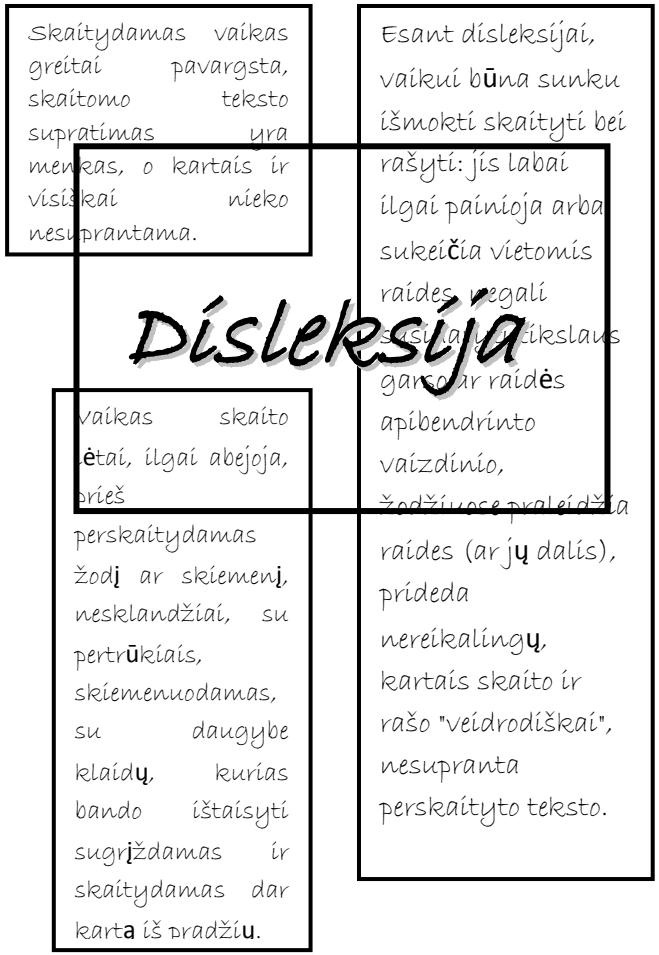

Parengė

Specialioji pedagogė Ana Stankutė

2013 m. lapkritis

Kada įtarti disleksiją?

5–7 metų amžiaus vaikams:

• Ankstyvas kalbos sutrikimas, neteisingas žodžių tarimas.
• Sunku atskirti tokius garsus, kaip b-p, k-g, t-d, f-v .
• Sunkiai mokosi eilėraščių.
• Vaikui sunku susikaupti.
• Sunku paeiliui prisiminti savaitės dienas.
• Sunku prisiminti asmeninius duomenis: gimimo datą, adresą, telefono numerį.
• Sunku prisiminti dienos įvykius atitinkama tvarka.
• Sunku prisiminti ir sekti instrukcijas.
• Sunku teisingai apsirengti, užsisagstyti sagas.
• Vaikas neskiria kairės pusės nuo dešinės.
• Sunku laikyti ar valdyti pieštuką, žirkles, spalvindamas jis visą laiką peržengia nubrėžtas linijas.
• Kartais būna sunku sugauti ir mesti kamuolį, vaikas sutrinka galvodamas, kokią ranką panaudoti, nemoka sinchronizuoti kūno judesių.

Vyresniame amžiuje skaitant sunku pereiti nuo vienos eilutės pabaigos į kitos eilutės pradžią. Sunku išlaikyti dėmesį reikiamoje eilutės vietoje. Skaitant sakinį parenkama neteisinga intonacija ir t.t.

Disleksija – tai specifinis „skaitymo“ sutrikimas. Gali būti priskiriami rašymo ir tarimo sutrikimai. Disleksija sergantiems žmonėms gali būti trumpalaikių atminties sutrikimų. Šią ligą galima priskirti genetinių ir neurologinių ligų grupei. Disleksija gali būti tiek įgimta, tiek įgyta. Esant disleksijai, vaikui būna sunku išmokti skaityti bei rašyti: jis labai ilgai painioja arba sukeičia vietomis raides, negali susidaryti tikslaus garso ar raidės apibendrinto vaizdinio, žodžiuose praleidžia raides (ar jų dalis), prideda nereikalingų, kartais skaito ir rašo "veidrodiškai", nesupranta perskaityto teksto. Vaikas skaito lėtai, ilgai abejoja, prieš perskaitydamas žodį ar skiemenį, nesklandžiai, su pertrūkiais, skiemenuodamas, su daugybe klaidų, kurias bando ištaisyti sugrįždamas ir skaitydamas dar kartą iš pradžių. Skaitymo tonas būna monotoniškas, nepaisoma kablelių, todėl neteisingai sudėliojami kirčiai. Skaitydamas vaikas greitai pavargsta, skaitomo teksto supratimas yra menkas, o kartais ir visiškai nieko nesuprantama. Dauguma vaikų su vystymosi disleksija patiria didelių sunkumų mokantis, iš kurių didžiausias- silpna mokymosi ir sėkmės motyvacija. Menki mokymosi pasiekimai gali būti klaidingai palaikomi tingėjimu, išsiblaškymu, bloga valia ir pan. Tyrimai rodo, kad nuo 30 iki 50 procentų vaikų su disleksija kaip gretutinę problemą turi dėmesio ir aktyvumo sutrikimų, kitiems gali formuotis emocinis ir elgesio sutrikimas. Emocinės problemos dažnesnės ankstyvajame mokykliniame amžiuje, tačiau elgesio sutrikimai ir hiperaktyvumo sindromai labiau tikėtini vėlesniame vaikystės ir paauglystės periode. Dažnas reiškinys būna žemas savęs vertinimo jausmas bei adaptacijos mokykloje ir santykių su bendraamžiais problemos.

Priežastys

Tikslios ir neginčytinos disleksijos priežastys vis dar nėra nustatytos. Tačiau tyrimai parodė, kad disleksija sergančių ir sveikų asmenų smegenys vystosi ir funkcionuoja skirtingai. Maža to, disleksija sergantys žmonės dažnai „diskriminuoja“ žodžių garsus, dėl to jiems sunku skaityti. Disleksija dažniausiai įgimtas sutrikimas. Kaip spėjama, priežasčių, galinčių sukelti šį sutrikimą, daug, visos jos susijusios su smegenų vystymusi skirtingais amžiaus tarpsniais, pvz., nėštumo, gimdymo metu ar jau gimus. Įtakos gali turėti ir sunkios infekcinės ligos, pavyzdžiui, encefalitas. Naujausių tyrimų duomenimis, disleksija dažniau diagnozuojama tiems, kurių šeimoje yra kairiarankių. Disleksija sergančių žmonių smegenyse paprastai aktyvuojamas kitas smegenų pusrutulis, t.y. jei sveikam žmogui atliekant tam tikrą darbą aktyvuojamas dešinysis smegenų pusrutulis, tai disleksikui atliekant tą patį darbą – kairysis.

Disleksija yra gana paplitęs sutrikimas, tačiau įvairūs autoriai pateikia nevienodus duomenis apie šio sutrikimo dažnumą. Sutrikimas gali būti įvairaus sunkumo: nuo nežymaus iki labai sunkaus, pasireiškiančio visišku nesugebėjimu išmokti skaityti ir ypač rašyti. Disleksija serga apie 5–8 procentai mokyklinio amžiaus vaikų. Berniukai – 3–4 kartus dažniau nei mergaitės. Yra šeimyninis polinkis į šį sutrikimą. Tai reiškia, kad šeimoje paprastai būna keli asmenys, kuriems pasireiškia šis sutrikimas. Nuo 1997 metų vystymosi disleksija įtraukta į genetinių ligų sąrašą. Vystymosi disleksiją gali nustatyti kvalifikuotas specialistas ar jų komanda. Įvertinami už skaitymą ir rašymą atsakingi kalbiniai bei pažinimo procesai, sutrikimo pobūdis, fonologiniai bei bendrieji intelekto sugebėjimai.

Disleksiją galima koreguoti, nors šis sutrikimas daugiau ar mažiau matomas paprastai lieka visą gyvenimą. Dažniausiai šią problemą sprendžia logopedai. Beje, problema sprendžiama bet kuriame amžiuje. Skaityti, tarti žodžius ir pan. mokoma naudojant specialias metodikas. Tiesa, reikia pabrėžti, kad dirbti teks daug ir tikrai ne vieną mėnesį. Asmenims, kuriems pasireiškia šis sutrikimas, paprastai patariama rinktis tas veiklos sritis, kurioms nereikia ypatingų kalbos žinių, pvz., menas, matematika, rinkodara, fizika, sportas ir t.t.

Kaip galite padėti?

- Išklausykite vaiką, kalbėkite su vaiku aiškiai, išsamiai atsakykite į jo klausimus, pataisykite švelniai, bet neįkyriai.
- Jei yra kalbos sutrikimų, kreipkitės į logopedą.
- Jei lėtai progresuoja kalbos, skaitymo įgūdžiai, patikrinkite vaiko klausą bei regėjimą.
- Skaitykite vaikui ir būkite kantrūs. Gali pradėti daug laiko, kol vaikas sugebės perpasakoti istoriją.
- Kartu dainuokite daineles, skaitykite eilėraštukus.

Daugiau apie disleksiją:

http://www.childdevelopmentinfo.com/learning/dyslexia.shtml
http://www.dyslexia-adults.com/
http://www.dyslexia-teacher.com/t7.html
http://www.dyslexia-inst.org.uk/what.htm
http://children.csa.ru/dislex.shtml
http://www.logoped.ru/nar06.htm

Ko tikėtis iš vaiko?

Manote, kad disleksija – nuosprendis ir iš tokio žmogaus neverta daug tikėtis? Klystate! Disleksija buvo diagnozuota žymiam aktoriui Tom Cruise, dainininkei Cher, genialiam filmukų kūrėjui Walt Dysney, dailininkui Pablo Picasso, visų mėgstamam pasakų kūrėjui Hans Christian Anderson, nepralenkiamam Leonardo da Vinci, Serui Winston Churchill, telefono išradėjui Alexander Graham Bell, aktorei Whoopi Goldberg, politikams George Washington ir John F. Kennedy. Tikriausiai nebereikia tęsti šio sąrašo.

Atliktų tyrimų duomenimis, savarankiškai milijonieriais tapę asmenys dažniau nei bendroji populiacija serga disleksija. Pasirodo, didžioji dauguma tyrime dalyvavusių milijonierių (iš viso ištirta apie 500 žmonių) mokydamiesi turėjo sunkumų. Atlikus specialius tyrimus bei testus, net 40 procentų milijonierių buvo diagnozuota disleksija.

Naudoti šaltiniai:

1. http://ligos.sveikas.lt/lt/ligos/psichikos_ligos/disleksija
2. http://www.manosveikata.lt/lt/ligos/psichikos-ligos/disleksija
3. http://www.sveikaszmogus.lt/Vaikams1-1346-Baltoj_lankoj_juodos_avys